

ทุนในชุมชน :

การเคลื่อนไหวผ่านทางต้นปัญหาสุรา

กรณีศึกษาบ้านโคกใหญ่

อ.น้ำพอง จ.ขอนแก่น

โดย ศิราณี ศรีหาภาค

โรงพยาบาลน้ำพอง จ. ขอนแก่น

บริบทชุมชนบ้านโคก

สุราในวิถีชีวิตของชาวบ้าน

สุราในวิถีประเพณีของชุมชน

การแก้ไขปัญหามหาสุราในชุมชน

- วัดนวมการาม ร่วมทำโครงการวัดปลอดสุรา
- ได้รับยอมรับว่าเป็นวัดตัวอย่างที่แก้ไขปัญหามหาสุราได้ดี
- ขยายการแก้ปัญหามาจากวัดสู่ชุมชน สู้ครัวเรือนปลอดสุรา
- งานบุญประเพณีในชุมชนมีการการบริโภคสุราลดลง

**“ปีนี้ขบวนแห่บุญบั้งไฟหยุดหน้าวัด ขบวนนาคเข้าวัด
ขบวนบั้งไฟเข้าหมู่บ้าน...”**

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาทุนที่ทำให้เกิดการเคลื่อนไหวแก้ไขปัญหาสุราของชุมชน
2. แสดงให้เห็นกระบวนการเคลื่อนไหวปรับเปลี่ยนประเพณีปฏิบัติการบริโภคสุราในชุมชนและปฏิบัติการณ์ต่อรอง ต่อสู้ของทุนต่าง ๆ ในชุมชน
3. ศึกษาผลกระทบของปฏิบัติเคลื่อนไหวแก้ไขปัญหาสุราในชุมชน

แหล่งข้อมูล

กลุ่มตัวอย่าง	IDI(คน)	สังเกต(เหตุการณ์)	จำนวน(ครั้ง)
1. ผู้นำชุมชน		1. บั้งไฟอบต.	2(วันซ้อม/แห่)
1.1 ไม่เป็นทางการ (พระ/ครู)	3		
1.2 เป็นทางการ (ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วย/อบต.)	3	2. บั้งไฟหมู่บ้าน	2(วันเตรียม/แห่)
2. ชาวบ้าน (คนติดเหล้า/ค้าขาย/สตรี/ผู้สูงอายุ)	8	3. นดองพัดยศ	1 (วันนดอง)
3. วัยรุ่น (แกนนำ/วัยรุ่น)	3	4. กิจกรรมดูแลวัด	1
4. ประธานประชาคม(นอกหมู่บ้าน)	1	5. ประชาคม	6
รวม	18	6. อยู่ในพื้นที่	1-2ครั้ง/สัปดาห์

ข้อค้นพบการวิจัย

1. รูปแบบการเคลื่อนไหวแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนด้วยวิธีประชาคมแบบชาวบ้าน
2. การปรับเปลี่ยนวิถีปฏิบัติการบริหารโยกย้ายยาเสพติดในชุมชนเกิดขึ้นท่ามกลาง การต่อรอง ต่อสู้ของทุนในรูปแบบต่าง ๆ
3. ผลกระทบของปฏิบัติการเคลื่อนไหวแก้ไขปัญหายาเสพติด
4. ทุนที่ใช้ปฏิบัติการเคลื่อนไหวแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชน

1. รูปแบบการเคลื่อนไหวแก้ไขปัญหาสุราในชุมชนด้วยวิถีประชาคมแบบชาวบ้าน

- เจตคติเห็นปัญหาร่วมกัน สุราคือปัญหาที่ต้องแก้ไข
- จัดโครงสร้างกลุ่มอาสาสมัคร ทั้งรัฐและชาวบ้าน
 - ผู้นำโดยตำแหน่ง 18 คน
 - ผู้นำโดยการแต่งตั้ง(คัดเลือกคุณสมบัติ) 9 คน

"ไทยบ้านเห็นดีด้วย เพราะเหตุต่างๆเกิดจากสุราสร้างความวุ่นวาย จ้างหมอลำคณะ 100,000 บาท ก็มาตีกัน การป้องกัน การควบคุมไม่ได้ผล เอาตำรวจ เอาอปพร. มาคุมก็ไม่ได้ผล... มีการอภิปรายข้อดีข้อเสีย...ห้ามติ๊กลง เลยมติได้ฟังเหตุฟังผล นับจนเสียงเป็นเอกฉันท์ ชาวบ้าน ยอมรับเหตุร่วมกันงานในวัด ไม่มีมหรสพไม่มีเหล้า..."
(ครูวารม)

1. รูปแบบการเคลื่อนไหวแก้ไขปัญหามสุราในชุมชน ด้วยวิถีประชาคมแบบชาวบ้าน(ต่อ)

- รูปแบบ/วิธีการขับเคลื่อนด้วยวิถีประชาคมแบบชาวบ้าน
 - ประชาคมหมู่บ้าน“โส หรือ โสเหร์” เพื่อร่วมโครงการและสร้างกฏกติกาศุมชน
- ประชาสัมพันธ์กฏกติกาศุมชน ให้ชาวบ้านได้รับทราบ
- สร้างเครือข่ายในชุมชนและนอกชุมชน
 - ชักชวนชุมชนใกล้เคียงทำและสร้างเครือข่ายตำบล
 - เข้าร่วมขับเคลื่อนกับเครือข่ายระดับอำเภอ

"ได้รับทราบ มีก็การประชาสัมพันธ์ มีการแจ้งทางหอกระจายข่าว แจ้งต่อๆกันไป ชาวบ้านเขาก็รู้กันว่าวัดในเขตบ้านเราจะไม่นำสุรามายขายในวัด ...ยามเช้าในวัดก็มีป้ายบอก และมีป้ายติด สีแยกหมู่บ้าน" " (น้องวัชรินทร์)

2. การปรับเปลี่ยนวิถีปฏิบัติการบริหารโศกสฺราในชุมชนเกิดขึ้นท่ามกลาง การต่อรอง ต่อสู้ของทุนในรูปแบบต่าง ๆ

■ มองผ่านงานบุญบั้งไฟ

➤ บุญบั้งไฟเงินล้านของ อบต.

➤ บุญบั้งไฟหมู่บ้านโคกใหญ่

“ให้มองจากการจัดงานบุญประเพณีของชุมชน เพราะการดื่มสุราจะมีมากและสร้างปัญหาให้ชุมชน แต่หากไม่มีงานบุญก็มองไม่เห็นปัญหา..” (พระประยงค์)

ขอเชิญเที่ยวงาน...บุญบั้งไฟเงินล้านอบต.

ชมฟรี...งานบุญบั้งไฟบ้านโคกใหญ่

3. ผลกระทบของปฏิบัติการเคลื่อนไหว

■ ผลกระทบต่อวิถีชีวิตชาวบ้าน

- ผู้สูงอายุและชาวบ้านบางคนไม่กล้ากินเหล้ากลัวพระเห็น
- ชาวบ้านบางคนเลิกเหล้า
- วัยรุ่นการบริโภคสุราดื่มสุราเหมือนเดิมไม่ทำแค่ในวัด

"มีผลกระทบต่อเด็กวัยรุ่น เพราะเขาเคยเอาเหล้าเข้าไปกินในวัด เขาก็ทำไม่ได้แล้วตอนนี้ แต่ก็ไม่มีปัญหาเพราะอยู่ที่บ้าน(ในหมู่บ้าน) ก็คือเก่า(กินเหมือนเดิม)" (น้องวัชรินทร์)

"มาเลิกสุราก็ตั้งแต่วัดมีโครงการวัดปลอดสุราเพราะมันเป็นสิ่งจูงใจผู้อื่นเราต้องทำเป็นตัวอย่างเด็กน้อย เป็นตัวอย่างแก่ลูกหลาน" (พี่ทูล)

3. ผลกระทบของปฏิบัติการเคลื่อนไหว

ผลกระทบต่อวิถีประเพณีของชุมชน

- งานไม่สนุกสนานเหมือนเดิม / คนร่วมงานมีน้อย
- คนจัดงานบุญกลัวกลัวและผ้าป่าจะไม่ได้เงิน/ไม่yakร่วม
- คนจัดงานบุญกลัวถูกนินทา ตีเตียน ต่อว่า
- พิธีกรรมทางศาสนาเข้มข้นขึ้น

"บุญกลัวก็เจียม ไม่เหมือนเดิม คนไม่หลายคือเก่า กินก็กิน บ้านใครบ้านมัน กินเหล้าแล้วก็แล้ว ถึงเวลาแห่ก็แห่ แห่แล้วอยู่บ้านใครบ้านมัน ไม่สนุกสนานเหมือนเก่า"(แม่แก้ว)

"...ผมว่ามันทำให้พิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ขึ้นเยอะ" (วีรพัฒน์)

4. ทุนที่ใช้ปฏิบัติการศึกษาเคลื่อนไหวแก้ไขปัญหา สุราในชุมชน

วัด : พระสงฆ์

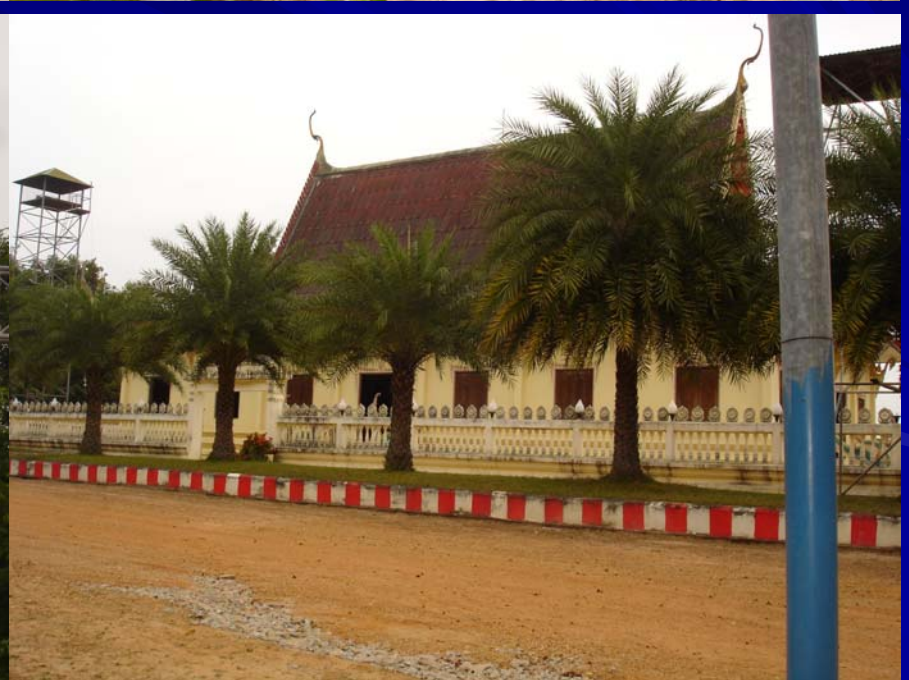
4. ทูตที่ใช้ในการเคลื่อนไหวแก้ไขปัญหาสุรา ในชุมชน(ต่อ)

■ เหตุการณ์บ้านบวร

- ประสพการณ์พัฒนาชุมชนร่วมกันของผู้นำ
- การใช้วัดเป็นศูนย์กลางการพัฒนา
- เอกภาพในการทำงานพัฒนาชุมชน

*"... แต่ก่อนถนนไม่ได้เป็นแบบนี้...พระประยงค์และผู้ใหญ่บ้านได้
ขอที่ดินของชาวบ้านให้ชาวบ้านถอยเขตบ้านออกไป จัดถนน
ให้เป็นเส้นตรง พระประยงค์เป็นผู้คอยให้คำปรึกษา ผมเป็นผู้
ประชาสัมพันธ์ ผู้ใหญ่บ้านนำกำลังชาวบ้านช่วยกันขุดร่อง
ถนน และทำถนนภายในหมู่บ้านจนเสร็จ "* (ครูวารม)

*"พ่อสนิทสนมกับพระครูเพราะท่านทำงานด้วยกันมานาน ตั้งแต่
สมัยที่พ่อย้ายมาใหม่ๆ"* (วีรพัฒน์)

4. ทุนที่ใช้ในการเคลื่อนไหวกว้ไขปัญหาสุรา ในชุมชน(ต่อ)

- **บิณฑบาตขอชีวิต สู่ การสภำหมู่บ้าน**
 - เหตุการณ์เปิดล้อมหมู่บ้าน
 - การบิณฑบาตขอชีวิตชาวบ้าน
 - การใช้ตัวเองประกันการแก้ไขปัญหำของชุมชน
 - สภำหมู่บ้านกลวิธำการแก้ไขปัญหายำเสพติด
 - ความสำเร็จของปัญหายำเสพติดในชุมชน

**"ถ้าไม่ต้องวิสามัญฆาตกรรม แต่สามารถให้ชุมชนหยุด
ขายยำบ้ำได้ จะขอได้ใหม่...อาตมาขอบิณฑบาต"
(พระประยงค์)**

**"สมัยนั้นมันระบาคเป็นอย่ำงมากมีซื้อยำในหมู่บ้าน... จึง
เกิดประชำคม หลวงพ่อไม่ยอมเผาศพ..." (พ่อสมุย)**

4. ทุนที่ใช้ในการเคลื่อนไหวแก้ไขปัญหามลพิษ ในชุมชน(ต่อ)

การต่อสู้ทางคั้นพื้นป่าชุมชน

☀️ **ทุนทางศีลธรรม : การดำรงชีวิตที่มี คุณธรรมและช่วยเหลือสังคม**

➤ **ทุนศีลธรรม (Moral Capital)**

หมายถึง **วิถีการดำรงชีวิตที่มีคุณธรรม
และช่วยเหลือสังคมของบุคคลหรือหมู่
คณะ** ซึ่งจะก่อให้เกิดพลังศรัทธาต่อ
บุคคลหรือคณะบุคคล

1. การปรับเปลี่ยนวิถีปฏิบัติการบริหารโรคสุราในชุมชนต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชนและอาศัยทุนในชุมชน

- สุราเป็นปัญหาที่ฝังรากลึกมาทั้งวัฒนธรรม และ วิถีชีวิตของชาวบ้านเป็นปัญหาที่ฝังรากลึกในชุมชน
- การเคลื่อนไหวแก้ปัญหามสุรากระทบกับวิถีชีวิตของชาวบ้าน เกิดการต่อสู้ และ ต่อรองของกลุ่มต่าง ๆ
- อาศัยผู้ปฏิบัติการแปลงทุนในชุมชนที่ได้รับการยอมรับจากชุมชน ไม่ใช่ทุกคนจะสามารถทำได้

2. การเคลื่อนไหวแก้ไขปัญหาสุราใน ชุมชนให้ยั่งยืนต้องทำด้วยสันติวิธี

- สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนให้ทุกคนได้
เข้ามาร่วมรับรู้ปัญหาและแก้ไขปัญหา
- ร่วมปลูกจิตสำนึกของชุมชนให้เห็นโทษของ
ปัญหาสุรา
- สร้างกติกาอยู่ร่วมกันในชุมชน (ซึ่งการ
บังคับใช้กฎหมายไม่สามารถทำได้)

3. การเสริมสร้างความเข้มแข็งของทุนผ่านผู้ปฏิบัติการณ์ในชุมชน คือ การสร้างสุขภาพของชุมชน

- สนับสนุนและส่งเสริมผู้ปฏิบัติเปลี่ยนแปลงทุนในชุมชน
- บทบาทของเจ้าหน้าที่คือผู้ประสานและกระตุ้นชุมชน
- บทสรุปในการแก้ไขปัญหายาสุราในชุมชน อาจไม่สามารถทำให้ชุมชนปราศจากสุราได้อย่างเด็ดขาด แต่อย่างน้อยต้องสามารถควบคุมการบริโภคสุราในชุมชนได้ มีการจำหน่ายซื้อขายสุรา การบริโภคสุราที่มีขอบเขตและเหมาะสมกับวัยและสถานที่ในชุมชน

❖ การขยายผลงานวิจัย

- ขยายวัดปลอดสุราเต็มพื้นที่อำเภอน้ำพอง ในปีพ.ศ.2551
- บูรณาการแก้ไขปัญหาสุราในชุมชน(ขยายเขตปลอดสุราจากวัดสู่ชุมชน เช่น บ้าน โรงเรียน) ในชุมชนที่มีพลังทุนในชุมชนสูง จำนวน 2 ชุมชน
- ขยายเขตวัดปลอดสุราในจังหวัดขอนแก่น โดยร่วมกับภาคีเครือข่ายองค์กรงดเหล้า

จัดงานวัดปลอดสุรารัจังหวัดขอนแก่น

“การเคลื่อนไหวแก้ไขปัญหาสุราในชุมชนแห่งนี้ยังไม่ได้
สิ้นสุดลงเป็นเพียงแค่การเริ่มต้น ยังคงต้องเผชิญกับการ
ต่อสู้ ต่อรอง อีกมาก **การเสริมสร้างความ
เข้มแข็งของทุนผ่านผู้ปฏิบัติการณ์ในชุมชน
คือ การสร้างสุขภาพของชุมชน”**

ขอขอบคุณ

- สำนักวิจัยสังคมและสุขภาพ
- นพ.โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ และคณะ
- นพ.วิชัย อัครภาคย์
- ชาวบ้านโคกใหญ่ ต.บัวเงิน ทุกท่าน
- ชมรมพยาบาลชุมชนแห่งประเทศไทย

สวัสดี

